

דין הכוס, וכיצד נוטלו לידי, ומזיגת מים בו

וצריך לזוהר שלא יהא הכוס פגום. דהיינו אם שתה אחד מן היין מתחילה, נפגם ההבדלה, וכמו לענין קידוש, לעיל סימן רע"א סעי' י' (מ"ב סק"ב). ושם (אות מ') נתבאר כיצד מתקנים את ה'פגימה' על ידי הוספת יין או מים ושאר משקין.

ועל פי דברי האר"י ז"ל בכוס הבדלה יש לזוהר מאד שלא להוסיף בה מים בשום אופן, וכתב בכף החיים שבשעת הדחק אפשר להוסיף מים כגון, שאין לו די יין, ומוסיף מים כדי למלאות הכוס, או כשהיין פגום ואין לו יין או שאר משקין לתקן הפגימה זולת מים. וכתב בשו"ת בצל החכמה ח"ד סי' ז' שעדיף להוסיף המים כשהיין עוד בבקבוק, ולא בכוס (כי עיקר מזיגת המים ביין להמתקת הגבורות הוא כשהיין בכוס, אמנם לכתחילה אף באופן כזה אינו נכון, וכמ"ש בבן איש חי ש"ב ויצא אות ח').

ולכל שאר הדינים והענינים, דין כוס הבדלה כדין כוס דברכת המזון וכוס דקידוש לכל דבר וענין, לכן צריך שיהיה כוס מכובד ונאה ולא שבור וסדוק, ושיחזיק שיעור רביעית, וצריך שטיפה והדחה (אפילו אינו יודע עליו שום לכלוך), ומקבלו בשתי ידיו מאדם אחר המושיט לו הכוס בשתי ידיו, ומחזיקו ביד ימין ללא עזרת יד שמאל, ומגביהו מן השלחן טפח, ונותן עיניו בו, הוא וכל השומעים.

אבל בזה מצינו מנהגים אחרים, וכדאי' בסידור אור הישר ובסידור בית אהרן (קארלין) שבכוס הבדלה יש לקחתו לבד בידו הימנית מהשלחן, ולהחזיקו באצבעותיו ולא על כף ידו, ומאידך בס' אהלי יוסף מנהג הגה"צ מפאפא זצ"ל שגם לקחת הכוס שוב לידו לאחר ברכת הנר היה עושה ע"י שהיה מקבלו מהשני ובשתי ידיו, ונהרא נהרא ופשטיה.

בענין הפסוקים שאומרים בעת ההבדלה

שם, רמ"א: ונהגו לומר קודם הבדלה שעושים בבית, הנה אל ישועתי וגו' כוס ישועות וגו' ליהודים היתה אורה וגו' לסימן טוב. ובלבוש טוב. (סעי' א') שהנכון לומר בלחש כשלוקח הכוס בידו כוס ישועות אשא וגו', ואח"כ לאומר שוב בסמיכות לברכת היין. ובסידורים קדמונים מובא גם פסוק לה' הישועה וגו' ה' צבאות וגו'. ונהגים לומר פסוק ליהודים היתה אורה' כל השומעים בקול רם, ויש נוהגין לומר בקול רם כל הפסוקים השומעים והמבדיל, ו'כוס ישועות' אומר המבדיל לבד, וכמו כן מצינו מנהגים להגביה את נר הבדלה כשאומרים פסוק ליהודים היתה אורה',

ועוד מצינו מנהגים לכפול ולשלש חלק מהפסוקים, ונהרא נהרא ופשטיה.

ובהבדלה דמוצאי יום טוב אין נוהגין לומר פסוקים אלו, שהם פסוקי הצלחה לסימנא טבא ממוצאי שבת לששת ימי המעשה. ובפמ"ג סי' תצ"א מ"ז סק"א כתב גם במוצאי יום טוב לומר פסוקים אלו, ובסידור הרב הנדמ"ח (בסדר הבדלה הערה 8) שכן היה מנהג האדמו"ר מליובאוויטש זצ"ל. ומיהו יש לציין דיו"ט שחל להיות במוצאי שבת לדברי הכל אין לומר פסוקים אלו בסדר יקנה"ז, ואם טעה ואמרם יש בו משום הפסק בין ברכת היין לשתייה.

ולכן מי שלא הבדיל במוצאי שבת, ומשלים ההבדלה ביום א' ואילך, אינו אומר פסוקים אלו, ששייכים רק למוצאי שבת. וכן אבל בשבעת ימי אבלותו אינו אומר פסוקים אלו, אמנם אם המבדיל אינו אבל, אפילו הוא בבית האבלים ומוציאם ידי חובה, אומר פסוקים אלו.

ועוד ראוי לציין מנהג ידוע אשר כבר נכתב במטה משה (סימן תקי"ב) שכשם שמדליקין נרות בכניסת השבת, כמו כן במוצאי שבת יש ללוות את השבת בנרות, ובכמה קהלות קודש קבלה בידם שהכוונה עוד קודם הבדלה, להדליק שתי נרות על השלחן (זולת נר ההבדלה).